

АГРАР

Глас Српске

ДОДАТАК
РЕАЛИЗОВАН
У САРАДЊИ СА
МИНИСТАРСТВОМ
ПОЉОПРИВРЕДЕ,
ШУМАРСТВА И
ВОДОПРИВРЕДЕ
РЕПУБЛИКЕ
СРПСКЕ

четвртак, 25. јун 2020.

Вриједност новог производног циклуса

Сектор аграра тежак 2,7 милијарди марака

Значајно
повећан
обим
засијаних
површина

Влада
обезбједила
низ
подстицајних
мјера

ИНТЕРВЈУ

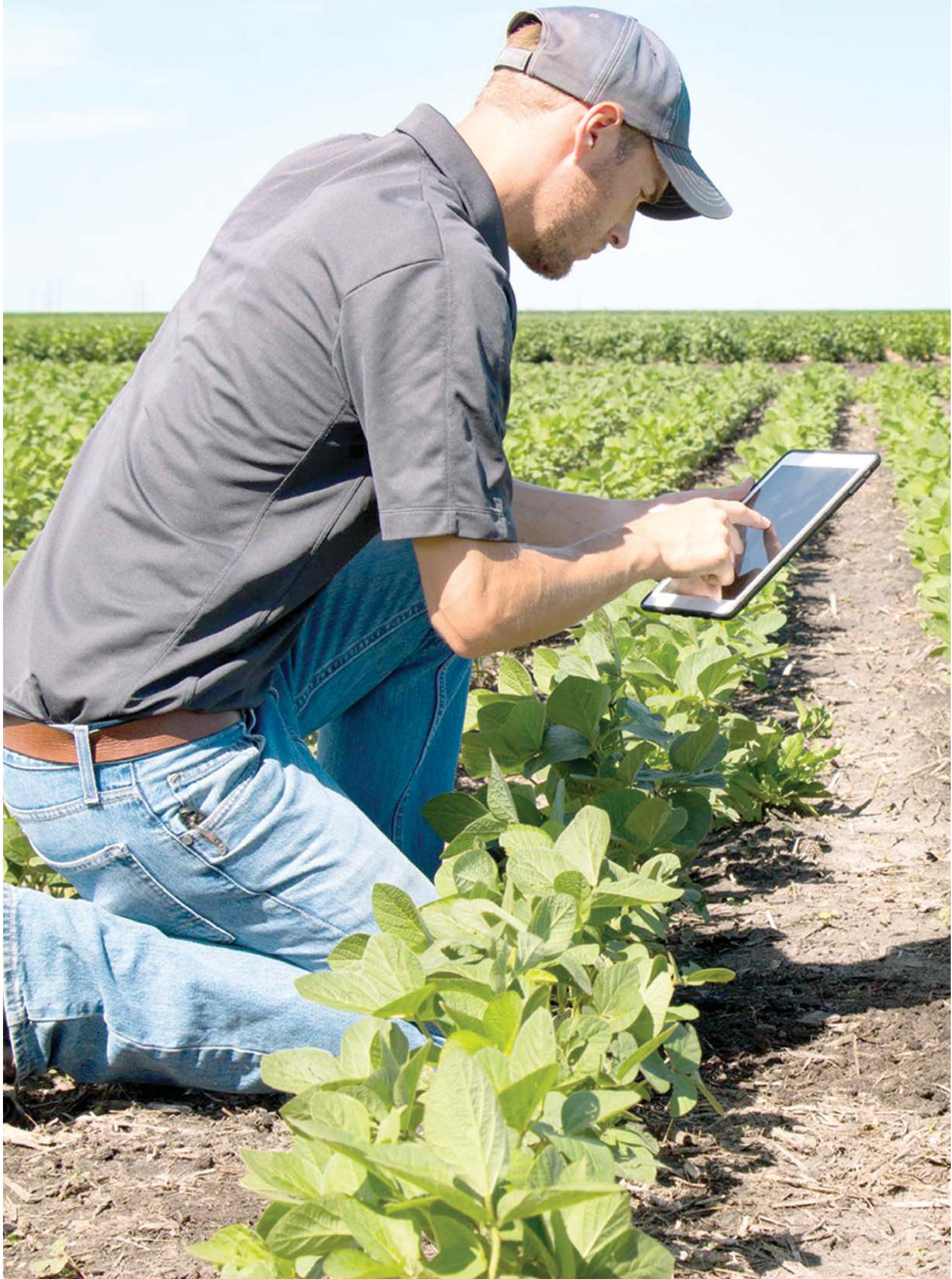
**Милан
ГАВРИЋ,**
помоћник
министра за
водопривреду
у Влади
Српске

**Цијена
наводњавања
ће бити
минимална**

Сир из
мијеха у
свјетском
атласу
хране

ХЕРЦЕГОВИНА

Милан ГАВРИЋ

ЦИЈЕНА наводњавања ће бити минимална

странице 4 - 6

ИНТЕРВЈУ

УВОДНИК

МЈЕРЕ И РЕЗУЛТАТИ

Пише:
Велько ЗЕЉКОВИЋ,
новинар "Гласа Српске"

Вирус корона нанео је много штете привреди, али утисак је, а и мишљење надлежних, да ће сектор аграра остати колико-толико поштеђен. Надлежно министарство је предузело низ заштитних и подстицајних мјера како би у Српској било засијано што више површина током пролећне сјетве. Процјене су да би ове године вриједност произведеног у пољопривреди и сточарству, рачунајући и прехранбени сектор, могла износити око 2,7 милијарди марака. Ратари ипак највише гледају у небо. Како би их заштитило и од временских непогода, ресорно министарство је протеклих година уложило значајна средства да се у најкритичнијим дијеловима Српске изграде адекватни системи за наводњавање.

Према ријечима надлежних, корисници ових система плаћаће минималну цијену за потрошњу воде, накнаду која би требало само да покрива трошкове система за наводњавање.

Током наредне године требало би да буде завршен и савски насип, али и ријешени неспоразуми са власницима парцела на којима треба да буде изграђен и дрински насип.

Све ово се ради, између осталог, и како би се заштитиле сјетвене површине, те осигурало да Српска има несметан извор снабдијевања здравом храном.

Мјере Владе Српске су довеле до тога и да се велики број младих људи окрене пољопривредној производњи. Они истичу да ко хоће да ради, може и да заради.

Оно што посебно радује и охрабрује јесте чињеница да је све више оних који покушавају да произведеном поврћу или воћу дају додатну вриједност, његовом прерадом.

А да се на овим просторима може производити квалитетна и укусна храна, најбољи је примјер херцеговачки сир из мијеха.

Вриједни Невесињци, поштујући стогодишњу традицију производње овог сира, успјели су се изборити да уђу у свјетски атлас хране. И невестињски кромпир је успио постати бренд.

Сигурно је да простора за нови напредак има још доста. Прво би требало донијети адекватне мјере којима би се заштитила домаћа производња од прекомјерног увоза прехранбених производа. Нажалост, институције са бх. нивоа годинама избегавају да тако нешто ураде. Рјешење је једно. И једноставно. Купујмо домаће.

Пролећна сјетва

Сектор аграра тежак 2,7 милијарди марака

странице 7 и 8

Тов јунади

Сваки погрешан корак утиче на крајњи резултат

страница 11

Традиција
Сир из мијеха у свјетском атласу хране

страница 12

РАЗГОВАРАО: Вељко ЗЕЉКОВИЋ
veljkoz@glassrpske.com.

Климатске промјене узимају све већи данак у сектору аграра. Поготово у оним земљама које на адекватан начин нису одговориле на нове изазове у борби са све непредвидљивијом природом.

Влада Републике Српске, односно ресорно министарство, последњих десетак година улаже значајна финансијска средства како би становништво, имовину, али и домаће фармере заштитила од града, поплава, али и суша.

Према ријечима помоћника министра пољопривреде, шумарства и водопривреде, Милана Гаврића, Влада Српске чини изузетне напоре како би сектор аграра учинила што безбједнијим, али и омогућила домаћим ратарима да заштите своје усјеве и остваре што веће приносе.

- Велики дио ових пројеката је већ реализован, али нећемо стати. У плану имамо још много тога. Обезбиједили смо и финансијска средства. Ријеч је о капиталним инвестицијама, које су се већ показале као добре и исплативе. Било је одређених проблема када је у питању изградња Дринског насипа, али вјерујем да смо и то превазишли - каже Гаврић.

ГЛАС: Од последњих катастрофалних поплава протекло је више од шест година. Шта нам можете рећи о стању система одбране од поплава поредећи тадашње вријеме и сада?

ГАВРИЋ: Прије свега морамо да се осврнемо на чињеницу да се на територији Републике Српске налази више од 80 одсто површине доњих токова ријека савског слива, да је Српска наслиједила изузетно велике и са аспекта одржавања захтјевне објекте заштите од поплава.

То су објекти који не стварају добит у директном смислу, али је њихов значај за заштиту добара и људи немјерљив, и у исто вријеме захтијевају стална улагања и одржавање.

Након завршетка ратних

дејстава није се придавала довољна пажња системима одбране од поплава. Тек након 2008. године долази до значајнијих активности на изградњи нових система одбране од поплава.

Након поплава 2010. године, министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Српске, заједно са јавном устаном "Воде Српске", убрзало је раније започете активности. Кренуло се са обимним радовима на системима одбране од поплава. Унаприједили смо постојеће наслијеђене системе из бивше СФРЈ, а онда и кренули са изградњом нових објеката.

А онда се десила и незабијежена катастрофа 2014.

ИНТЕРВЈУ

Милан ГАВРИЋ,
помоћник министра пољопривреде, шумарства
и водопривреде Републике Српске

ЦИЈЕНА НАВОДЊАВАЊА ЋЕ БИТИ МИНИМАЛНА

●●●
Одблокирали
смо процес
изградње
Дринског
насипа
ФОТО: ГЛАС СРПСКЕ

Накнада за коришћење система за наводњавање ће само покривати трошкове одржавања. Радиће се о минималној цијени, износу који ће сигурно бити мањи него што поједини пољопривредници тренутно троше у ове намјене, каже Гаврић

године која нас је приморала да размотримо приоритете. Када све сумирамо и подвучемо црту, може се рећи да је у системе одбране од поплава, њихову поправку, реконструкцију и изградњу, до сада уложено више 170 милиона конвертибилних марака.

ГЛАС: Шта све улази у наведени износ?

ГАВРИЋ: у наведени износ убрајају се и средства Фонда солидарности у износу од 20 милиона марака. Без њих не би било могуће интервентно реаговати непосредно након поменутих катастрофалних поплава.

Са 55 милиона евра кредитних средстава финансирана је реконструкција Савског насипа. Овај пројекат требало би да буде завр-

шен до краја 2021. године. Након тога, имаћемо у потпуности реконструисан десни одбрамбени Савски насип, са сигурносним надвишењем на више од 250 километара.

Биће реконструисан и највећи дио црпних станица у сливу ријеке Саве. Углавном цијели постојећи систем је дигнут на много виши ниво безбједности.

Међутим, треба нагласити да није довољно изградити неки објекат, неопходно га је и редовно одржавати и чувати. Изграђен објекат који се редовно не одржава не може адекватно одговорити на захтјеве и потребе за које је пројектован. Неопходно је схватити и изнаћи финансијска средства да се и одржавање објеката дигне на значајно виши ниво.

ГЛАС: Докле се стигло у реализацији пројеката изградње Дринског насипа. Да ли је откочен процес, односно да ли је постигнут договор са власницима парцела?

ГАВРИЋ: Град Бијељина је у почетку овим људима, чије је земљиште било планирано да буде изузето за потребе градње овог стратешког објекта, нудио 1,6 конвертибилних марака по једном квадратном метру.

То је стварно била мала цијена и власници парцела нису хтјели да пристају на те услове. Касније је та она повећана на двије марке, али ни то није било прихваћено.

Нажалост, било је ту и политике, тако да су сви тадашњи преговори били безуспјешни. Посљедња одлука Владе Републике Српске била је да се Бијељини одобри дио средстава како

би се ова цијена дигла на четири марке за поједине парцеле. Показало се да је она прихватљива за већину.

У међувремену, док се ова експропријација не заврши, средства из кредита Свјетске банке су преусмјерена на друге активности. На дијеловима ријеке Дрине постоје изузетно "нападнути" дијелови обала, које је неопходно заштити и санирати, како би будући насип био безбједан и функционалан.

ГЛАС: Које у друге мјере, у сарадњи са установом "Воде Српске", спроводите у циљу спречавања од поплава?

ГАВРИЋ: Цијели свијет усвојио је правило које гласи "живјети са поплавама". Морамо бити свјесни да се само до једног нивоа можемо заштити. У складу са тим се спроводу неструктурне мјере које обухватају израду прогнозних модела за све веће сливове у Српској. Већ су завршени модели за слив ријеке Врбас, Сане и Уне. Очекује се да ови модели за слив ријеке Босне и Украине буду спремни до октобра ове године, као и модел за слив ријеке Дрине који се очекује до краја текуће године.

Прогнозни модели ће нам дати прогнозу водостаја до три дана унапријед, тако да ћемо имати могућност процјене неопходних мјера у случају поплавног догађаја. Поред прогнозних модела, израђен је и План управљања поплавним ризиком за слив ријеке Врбас, који је својеврстан пилот-пројекат.

Он би нам требало да покаже која су подручја угрожена у сливу ове ријеке, до које мјере су угрожена, те које је активности потребно спровести да би се смањило ризик од поплава.

Локалне заједнице онда могу да адекватно одговоре на то, кроз одговарајуће и прилагођене урбанистичке и регулационе планове. Исти такав план биће реализован и за цијелу територију Републику Српске.

●●●

**У ОДБРАНУ
ОД ПОПЛАВА
УЛОЖЕНО
170 МИЛИОНА МАРАКА**

ГЛАС: Због климатских промјена, велики проблем посљедњих година праве и суше. Шта је до сада у вези са овим питањем учињено?

ГАВРИЋ: Посљедњих година видимо да долази до честих смјена поплавних и сушних периода, што није био случај раније. Ако погледамо 2011, 2012, 2015. и

**САВСКИ
НАСИП ДО
КРАЈА 2021.
ГОДИНЕ**

2017. годину, штете на усјевима због суше у ове четири године износиле су око 957 милиона конвертибилних марака. Изградња система за наводњавање је једини начин да се ове штете спријече или смање.

У посљедње вријеме све чеће добијамо жалбе произвођача да им пресушују бунари које су годинама уназад користили, али имамо и ситуацију да је наводњавање неопходно и у оним мјесецима у којим раније није било.

Ресорно министарство је препознало овај проблем, те је након 2008. године израдило Студију одрживог развоја иригационих система. Након њене израде обезбијењен је повољан зајам код Свјетске банке, а дио средстава у ове сврхе је обезбиједила и Влада Републике Српске. Укупни износ средстава је око 24 милиона евра.

Пројекат је у финалној фази. Он обухвата пројектовање и изградњу система за наводњавање у Пелагићеву, Новом Селу, Црњелову, Батковићу, Братунцу, Требињу и Љубињу. Поред тога кроз пројекат је припремљена и документација за изградњу система у Поткозарју и Скеланима.

Фактички се може рећи да је предметни пројекат обухватио више од 10.000 корисника и произ-

вођача и више од 20.000 хектара високобонитетног пољопривредног земљишта.

ГЛАС: У току су завршне активности на припреми правилника који ће регулисати управљање системима за наводњавање. Која ће бити права

Најуспјешнији пројекат

ГЛАС: Министарство је посљедњих година, између осталог, издвојило значајна средства за суфинансирање набавке индивидуалних система за наводњавање.

ГАВРИЋ: Влада Републике Српске је у посљедњих седам-осам година пласирала око 7,5 милиона марака потицајних средстава за око 2.300 корисника који су изградили индивидуалне системе за наводњавање на својим парцелама. Иначе, активности које је наше министарство спровело на системима наводњавања, представници Свјетске банке и инострани консултанти оцијенили су као један од најуспјешнијих пројеката који су реализовани на територији БиХ.

и обавезе корисника ових система?

ГАВРИЋ: Ми већ имамо правилник којим је регулисана изградња ових система. Остало нам је још да одредимо и прецизирамо начин управљања и одржавања ових система. Ову улогу на себе ће преузети Јавна установа "Воде Српске". То је захтјеван и компликован посао.

Вода за наводњавање не може бити бесплатна. Ови системи морају бити финансијски самоодрживи, тако да ће корисници ових система за наводњавање морати плаћати неку новчану накнаду. Та цијена, у сваком случају, неће бити комерцијална. Ова накнада ће само покривати трошкове одржавања. Значи, радиће се о минималној цијени, износу који ће сигурно бити мањи него што поједини пољопривредници тренутно троше у ове намјене.

ГЛАС: Шта је до сада учињено у вези са питањем стратешке заштите вода?

ГАВРИЋ: Заштита вода један је од главних сегмената рада институција водопривреде. Можда због мањег интересовања јавности, овај сегмент је медијски неправедно запостављен.

Према Закону о водама, заштита квалитета вода и рацио-

нално коришћење је обавеза, а спровођење те обавезе контролишу "Воде Српске" и републичка водна инспекција.

Мораћемо значајно повећати финансијски и кадровски капацитет у овој области, а нарочито по питању квалитета и коришћења подземних вода, које се данас, морамо бити искрени, не спроводи у довољној мјери.

Вода је веома вриједан ресурс, али није неуништив. Уколико се

НЕОПХОДНИ СИСТЕМИ ЗА ПРЕЧИШЋАВАЊЕ ОТПАДНИХ ВОДА

деградира, опоравак може трајати деценијама и коштати много више од трошкова превенције.

У земљама окружења су све већа улагања у системе агломерације, односно у системе одвођења и пречишћавања отпадних вода. У Републици Српској постоји само два функционална система, а трећи је на почетку изградње. Један од највећих управо се спрема кроз административне процедуре од стране Града Градишка.

**ЗНАТНО
ПОВЕЋАН
ОБИМ
ЗАСИЈАНИХ
ПОВРШИНА**

ПРОЈЕКЦИЈЕ:
Колико ће нам донијети
нови производни циклус

СЕКТОР АГРАРА ТЕЖКАК 2,7 МИЛИЈАРДИ МАРАКА

Оваква предвиђања заснована су на расту обима и вриједности производње у ратарству и то прије свега у производњи индустријског биља и предвиђању нешто умјеренијих цијена пољопривредних производа у односу на прошлу годину

Укупна вриједност пољопривредне и сточарске производње у овој години, према процјенама ресорног министарства, заједно са прехранбеним сектором, могла би се кретати око 2,7 милијарди марака. Од ове процијењене суме, више од 1,76 милијарди се односи на вриједност пољопривредне

производње. Оваква предвиђања заснована су на расту обима и вриједности производње у ратарству и то прије свега у производњи индустријског биља и предвиђању нешто умјеренијих цијена пољопривредних производа у односу на прошлу годину.

С циљем подстицања текуће производње и достизања што већег степена снабђености домаћег тржишта и прехранбене индустрије, Влада Српске је у претходном периоду донијела низ подстицајних мјера. Тако су, између осталог, обезбијеђена средства у износу од 75 милиона марака за финансирање производње и капиталних инвестиција у пољопривреди. Обезбијеђено је и 30 одсто фиксног поврата средстава на инвестиције у механизацију, опрему у сточарству, инвестиције у биљној производњи и прераду пољопривредних производа.

Осигуран је, као и претходних година, и регрес за дизел гориво за прољећне и јесење радове у количини од 100 литара, односно 60 ма-

рака по хектару обрадиве површине. За ову намјену у буџету је "резервисано" 5,5 милиона марака.

Омогућено је и право на подстицајна средства за регресирани дизел, премије за производњу меркантилне пшенице и млијека. Овом мјером су обухваћена и газдинства која нису извршила пријаву доприноса за прошлу годину.

Регресирање је обезбијеђено и за сва сјемена у износу од 50 одсто малопродајне цијене, а с циљем омасовљења сјетве кроз већу доступност јефтинијег сјемена домаћих произвођача, али и сјетвених пакета за мала породична газдинства.

**НЕДОСТАЈУ МЈЕРЕ
ЗАШТИТЕ ДОМАЋЕ
ПРОИЗВОДЊЕ**

Међу донесеним мјерама су и додатна средства за подршку сјетви одређених индустријских кул-

тура (меркантилне соје, сунцокрета и уљане репице) у износу од 200 марака по хектару, али и за заснивање органске производње у износу 600 марака по једном хектару. Све ове мјере имају за циљ да подстакну домаће произвођаче, али и оне који то до сада нису били, да засију што више обрадивих површина у Српској.

Према недавно представљеним пројекцијама, очекује се да ће кукурузом бити засијано око 131.211 хектара. Када је у питању ова култура, очекује се наставак тренда смањења засијаних површина, али и повећање површина под сојом.

Узимајући у обзир просјечне временске прилике посљедњих година и остварене просјечне приносе у посљедњих пет година, процјена надлежних је да се у овој години може очекивати просјечан принос кукуруза од око шест тона по једном хектару. Цијена сјетве кукуруза износи око 2.208 марака по једном хектару и нешто је нижа у односу на протеклу годину, због

ниже цијене горива и појединих репроматеријала.

Када је ријеч о индустријском биљу, у овој години очекује се повећање засијаних површина. Сјетва соје је планирана на око 4.682 хектара, улане репице на око 1.747, сунцокрета на 895, а дувана на око 815 хектара. Очекивани приноси за соју требало би да се крећу око 2,5 тона, репице и сунцокрета по три тоне, а дувана 2,5 тона по једном хектару.

Цијена сјетве овог биља варира у односу на обим производње, плодност земљишта, цијене сјеме на и репроматеријала. Стога се и очекивани трошкови сјетве за ову сезону крећу од 1.200 до 1.400 марака по једном хектару.

Значајне површине биће посижане и кромпиром, а анализе говоре да би овогодишња производња могла бити заснована на око 10.475 хектара, што је за 500 хектара више у односу на прошлу годину. Очекивани принос - 26 тона по једном хектару.

Слична ситуација се очекује и код осталих повртарских култура. Надлежни истичу да је након мјера Владе Српске дошло до значајног повећања засијаних површина. Подијељен је велики број сјетвених пакета па се тако процјењује да ће поврћа бити засијано на око 19.028 хектара. Очекивана производња креће се око 502.576 тона, а вриједност произведеног поврћа би требало да се креће око 240 милиона марака.

Укупна производња најважнијих ратарских и повртарских култура у прољећној сјетви засноваће се на око 166.123 хектара, а очекивана вриједност производње требало би да се креће око 567 милиона.

Процијењени обим производње у сектору воћарства је око

Обим и вриједност производње у 2020.

биљна производња	анимална производња	прехранбена индустрија
864.385.697	898.798.309	959.032.777

Овогодишње процјене

културе	планиране површине (ха)	планирана производња (т)	вриједност производње (КМ)
кукуруз	131.211	786.166	292.328.100
зоб	2.440	7.915	3.359.750
јечам	3.246	14.638	6.455.200
кромпир	10.475	271.298	112.046.003
краставци	1.102	37.298	24.764.004
лук	1.245	29.764	14.554.772
мрква	322	6.592	3.553.304
паприке	1.605	60.657	36.576.403
парадајз	1.245	39.950	20.014.888
цвекла	141	4.155	1.271.281
пасуљ	1.460	4.233	10.654.642
купус	1.434	48.910	16.042.604
шљиве	7.577	181.368	72.547.200
јабуке	3.414	102.420	46.089.000
крушке	1.415	14.510	9.431.500
малине	851	12.771	42.145.290
јагоде	586	11.720	23.440.000
грожђе	535	5.350	5.350.000

Сточарство

производ	обим производње	вриједност (КМ)
говеђе месо (кг)	21.200.000	180.200.000
кравље млијеко (л)	342.133.000	191.549.480
свињско месо (кг)	41.740.000	250.440.000
овчије месо (кг)	6.170.000	55.530.000
овчије млијеко (л)	4.000.000	4.800.000
козје месо (кг)	306.000	2.754.000
козје млијеко (л)	2.500.000	3.750.000
живинско месо (кг)	29.150.000	116.600.000
јаја (ком)	385.500.000	53.970.000

331.000 тона, а очекивана вриједност производње око 200 милиона марака. Очекивани род, посебно коштуничавог воћа, биће знатно мањи због мразева који су забиљежени баш у вријеме цвјетања биљака.

Осим временских (не)прилика на воћарску производњу последњих година негативно утиче и недостатак радне снаге, који се покушава надомјестити што већим степеном аутоматизације радних процеса у овом сектору. Да би то ријешили, из ресорног министарства су најавили доношење новог законског рјешења, а које ће омогућити лакше ангажовање сезонских радника.

Основна карактеристика анималне производње у Српској је стагнација бројног стања свих врста домаћих животиња те прекомјерни увоз свих анималних производа. Потпуно одсуство коришћења мјера заштите домаће производње на нивоу БиХ, у условима слободног тржишта и потписаних споразума о слободној трговини, пољопривредне произвођаче Српске сврстава у ред најнезаштићенијих у регији.

Међутим, захваљујући одређеним Владиним мјерама одређени сектори ипак биљеже повећање или одржавање постојећег нивоа производње, што се прије свега односи на откуп сировог млијека те повећање производње у свињарству.

Такође, у условима ванредне ситуације изазване пандемијом вируса корона, очекује се и раст потражње прерађивачке индустрије за домаћом сировином, што би могло повољно утицати на раст обима производње у сточарству и изнад процијењених вриједности из прошле године.

Влада
обезбједила
низ подстицајних
мјера

СВОЈ НА СВОМЕ:

Горан Дука из мјеста Предолје код Берковића

На пет дунума земљишта, у мјесту Предолје налазе се пластеници и засади разног поврћа. Већ десетак година Горан Дука ту сади веће количине паприке, парадајза, купуса, лука, кромпира и осталог поврћа.

- Слједи садња купуса 12.000 до 13.000 садница. Посадили смо такође и 30.000 струкова паприке роге и 2.000 пресадица парадајза. Ту су и пластеници са жутом паприком, 1.500 до 2.000 садница. Кад се определилиш за једну повртарску врсту, ако те изда једне године, немаш ништа, а овако је мање ризично. Све зависи од сезоне. Некад најбоље прође парадајз, некад прође паприка или корнишони, али углавном, све што произведем продам на тржишту – каже овај млади пољопривредник из Берковића.

Пољопривреда је основни извор прихода за велики број домаћинстава у Берковићима, који спадају у ред неразвијених општина. Горан не ради, нико из његове породице такође није запослен. Зато су, у мањој или већој мјери, сви укључени у посао на њиви - он, супруга, брат, мајка, отац. Дјеца су, како каже, још мала.

- Током лјетног периода, кад је неопходно залијевање, копање, прскање, заштита биља, устанем у пет сати ујутру, малтене, прије него сване, да обавим све послове. Тежак је то посао и захтијева доста рада. Ипак, ко хоће да ради, може и да заради. Не оскудијевамо ни у чему. Имамо све неопходне машине, прикључке и систем наводња-

КО ХОЋЕ ДА РАДИ, МОЖЕ И ДА ЗАРАДИ

Током лјетног периода, кад је неопходно залијевање, копање, прскање, устанем у пет сати ујутру. Тежак је то посао и захтијева доста рада. Није лако, али се не жалим. Не оскудијевамо ни у чему, каже Дука

вања кап по кап - наводи Дука.

Увјерен је да је квалитет производа једини сигуран пут до купца. Са пласманом нема проблема. Све што произведе успије продати. Да има и веће количине, истиче, продао би и њих.

- Кад је производ одличан и квалитетан, за продају нема бриге. Водим рачуна да поврће буде врхунског квалитета и све брзо продат. Кад крене паприка, продајем је на велико у Чапљини. У Невесињу имам дугогодишње муштерије и њима углавном продајем парадајз. Кад је ријеч о продаји купуса, у Гацку имам доста муштерија – прича овај Берковчанин.

**СВЕ ШТО
ПРОИЗВЕДЕ ТО
И ПРОДА**

●●●
**КУПЦИ ЦИЈЕНЕ
ЗДРАВНО И КВАЛИТЕТНО**

Објашњава како значајне количине произведеног поврћа прода и са кућног прага. Имање му је на свега седам километара од Берковића, уз пут Билећа - Берковићи - Столац.

За ово лјето спремна је и тегза крај пута.

- Доста робе продам и од куће. Припремио сам једну тезгу. Имам пар муштерија из Црне Горе који сваке године кад иду на море сврате и купе паприку и парадајз. Претходних неколико година пролази све, само нека је домаће, здраво и квалитетно. Купци то цијене - истиче овај повртар.

ГАЗДИНСТВО**Милорад Арсенић из дубичког села Јохова**

Производња млијека у овом газдинству на годишњем нивоу износи готово милион литара. Савремени концепт узгоја подразумева комплетан технолошки процес, који је компјутеризован

Домаћи мљекари до данас су прошли бројна искушења, па су тако спремно дочекали и посљедњи изазов - пандемију вируса корона. Производња млијека и без пандемије захтијева беспријекорно спровођење хигијенских мјера, а у овом случају мјере дезинфекције су додатно појачане.

Ову ванредну ситуацију спремно је дочекао и произвођач Милорад Арсенић из дубичког села Јохова, који на породичној фарми има стотину музних грла.

Он мјесечно дубичкој фирми "Млијекопродукт" испоручи око 80.000 литара млијека.

**СПРЕМНО ДОЧЕКАЛИ
СВЕ ИЗАЗОВЕ**

Каже да су на његовој фарми, одмах с појавом вируса, озбиљно приступили спровођењу свих прописаних мјера, тако да нема бојазни за потрошаче.

- Ми смо од самог почетка пратили препоруке надле-

ПРОИЗВОДИ МИЛИОН ЛИТАРА МЛИЈЕКА ГОДИШЊЕ

жних институција. Изузетно смо озбиљно схватили новонасталу ситуацију, предузели све прописане мјере, ограничили улазак на фарму, раднике додатно усмје-

рили на обавезну дезинфекцију, иако се код нас таква превентива поштује увијек - каже овај фармер.

Без обзира на новонасталу ситуацију, откуп млијека није стао, већ протиче без проблема.

- Мојој породици ова производња је основни извор прихода, тако да водимо рачуна о свему, посебно сада. Откуп се одвија несметано, као и исплата, па смо ми задовољни - наводи Арсенић.

Истиче да је његова породица озбиљну производњу млијека почела прије двије деценије с 30 музних грла. Данас је

тај број утростручен. Узгајају холштајн пасмину. За потребе газдинства гаје и соју, кукуруз, уљану репицу.

Производња млијека у овом газдинству на годишњем нивоу износи готово милион литара. Савремени концепт узгоја подразумева комплетан технолошки процес који је компјутеризован и дигитализован, са савременом

шталом којом управља робот. Музна грла слободно се крећу и самостално иду на мужу, засновану на механизацији.

- Животиње имају слободан приступ мужи и то је процес који траје константно и дању и ноћу. Нису везане, крећу се слободно. Посебан акценат односи се на њихов надзор. О свему се води рачуна, хигијени, здрављу стоке, а самим тим ови фактори утичу и на квалитет млијека - прича овај дубички мљекар.

Купујте домаће, препорука је свим потрошачима, како би уз помоћ становништва опстали наши пољопривредни произвођачи, а међу њима и фармери, попут ове вриједне породице.

Мушка телад

Ако се први пут креће у узгој и тов јунади, углавном треба куповати мушку телад. Бирају се квалитетна, здрава, конституцијски и расно уједначена телад, формирајући групу с теладима уједначене тежине и старости.

која су већ привикнута на конзумирање кабасте и концентроване хране, како се не би појавио тзв. "негативни тов" када телад још ненавикнута последије млијека на узимање хране, гладују и губе своју улазну тежину. При набавци телад, нарочито код фармера почетника, увијек је добро повести са собом стручно лице.

Сваки погрешан корак и одабир директно утиче на коначан резултат, продајну тежину и квалитет и зато је први корак и најважнији приликом одабира телад раса. Сва мушка телад се могу увести у тов, али немају све расе исте предиспозиције за жељену производњу и резултат.

Водећи се чињеницом да постоје расе говеда специјализоване, с генетским потенцијалом и предодређене за производњу млијека, меса или комбиноване расе фармер при одабиру телад мора да води рачуна и о избору расе.

ПРВИ И
НАЈВАЖНИЈИ
ПОТЕЗ ИЗБОР
РАСЕ

САВЈЕТИ: Како бити успјешан у интензивном тову јунади

СВАКИ ПОГРЕШАН КОРАК УТИЧЕ НА КРАЈЊИ РЕЗУЛТАТ

За интензиван тов јунади на нашим подручјима најбоље одговара сименталска раса и домаће шарено говече у типу сименталца, јер су ове двије расе код нас највише заступљене и најбоље одговарају тову до 400-450 килограма.

За све моделе фарми предвиђен је интензиван тов у затвореном систему са групним боксовима и по 10 јунади у боксу, решеткастим подом, изјубравањем течним стајњаком и нормативима за површину подног простора у боксу по грлу у зависности од тјелесне масе. Предвиђено трајање турнуса је око 250

Пожељно је набавити телад која су већ привикнута на конзумирање кабасте и концентроване хране, како се не би појавио тзв. "негативни тов" када телад још ненавикнута последије млијека на узимање хране, гладују и губе своју тежину

дана у зависности од масе телад и на почетку това.

Јунад треба хранити концентрованим оброцима до тежине од 400-450 килограма уз дневне прирасте од 1.200 грама, јер се на овакав начин добија одличан квалитет меса који је као такав веома погодан за извоз на западно европско тржиште.

Оно што сваки узгајивач мора да уради, јесте побољшање здравља и перформанси животиња побољшавајући нутритивну вриједност њихових оброка.

Када се ради о тову јунади, сваки погрешан корак и одабир расе директно утиче на коначан резултат, продајну тежину и квалитет, зато је први корак и најважнији приликом одабира телад, избор расе. Пожељно је набавити телад

**СИМЕНТАЛКА
НАЈБОЉА ЗА
УЗГОЈ МЕСА**

У производњи меса, логично је, користе се месни типови расе говеда које раније полно сазријевају, физички се брже развијају, акумулирају мишићну масу и имају повољан рандман.

Неке од најпознатијих и тражених раса говеда за производњу меса су: херефорд, шароле, ангус, лимоусин и на нашим просторима најзаступљенија раса комбинованих особина (месо-млијеко) је сименталска раса говеда.

Сименталско говече одликују изузетне товне предиспозиције, стога је једна од најраширенијих раса у Европи, гдје се користи за производњу млијека и меса. Јунад у тову постижу изузетно добре дневне прирасте и до 1.300 грама у једном дану, те уз оптималну исхрану најрентабилнија тежина бикова је у просјеку око 600-650 килограма. Сименталац је познат по квалитетном месоу. Високи удио чистог меса у половицама (62-67 одсто) и квалитет сврставају га у ред најбољих раса за месо у свијету.

ТРАДИЦИЈА

Невесињци постали глобално познати због аутентичног начина прераде млијека

СИР ИЗ МИЈЕХА У СВЈЕТСКОМ АТЛАСУ ХРАНЕ

Прича о овом сиру слична је оној о татар-бифтеку. Херцеговци, баш као и Татари, били су у ситуацији да осмисле сигуран начин конзервирања хране

Интернет сајт "TasteAtlas", први свјетски атлас хране, нуди више од 10.000 аутентичних јела из читавог свијета, а међу њима је и невесињски сир из мијеха. Овај пројекат доноси списак и локације аутентичне хране и пића, али и састојке који се користе за припремање специјалитета карактеристичних за одређено географско подручје. Поред тога, може се сазнати и како се неко аутентично јело припрема и гдје се све може пробати.

У кратком опису за невесињски сир из мијеха наведено је да се чува у овчијој кожи и да је направљен од сировог овчијег или

крављег млијека. Овчије млијеко потиче од пасмине праменка, док кравље млијеко долази од раса буша и гатачко.

Величина мијеха диктира величину овог сира, који може тежити од 30 до 70 килограма. Сир из мијеха сазријева од два мјесеца до годину дана, а током процеса постаје бијеле или блиједожуте боје. Сир има јаке ароме овчије коже и традиционално се послужује као прилог уз кувани кромпир, пршуту и уштипке, наведено је на сајту.

Овај производ се припрема искључиво у Херцеговини, што му даје посебну важност и истиче га као гастрономску аутентичност овог краја. Сама технологија израде сира из мијеха има цијелу причу, по многоме сличну оној о изради татар-бифтека. Наиме, као што су Татари испод седла носили месо на дуге освајачке походе, тако су и Херцеговци били у ситуацији да осмисле сигуран начин конзервирања хране.

Тако је овчија мјешина постала својеврсни "трап" за сир, из којег се последије најмање два мјесеца дозријевања вади готов производ, чији је вијек трајања знатно дужи.

Тајна специфичности овог

сира је вегетацији која је заступљена у Херцеговини, а коју пасе тамошња стока. Такође, велики утицај на производњу има и клима, али и мјешина у којој сир зри.

Неки записи из 1300. године упућују како су Дубровчани нестрпљиво ишчекивали херцеговачке пастире не би ли купили месо и сир

СИР ПОЛАКО ОСВАЈА И АМЕРИЧКО ТРЖИШТЕ

РУЧНА ПРОИЗВОДЊА

Од свих сирева који се праве у Српској, сир из мијеха је једини који се не производи индустријски, него искључиво у "кућној радиности". Анализе су показале да сир који два мјесеца одлежи у мјешини не може садржати ни бруцелозу, нити било који други вирус.

из мијеха. Према другим изворима, овај сир се на овај начин у Херцеговини прави дуже од 700 година.

Процес производње је увијек био исти, зато што га није могуће направити индустријским путем. Почетак израде састоји се у томе да се у стерилисану и загријану млијеко дода природно сириште. Сир добијен таквим поступком последије два дана се циједи, најчешће тежим каменим плочама. Тако процијеђен сир се реже на комаде и пуни се овчија натопљена сириштем мјешина, из које се истискује сав ваздух и на крају веже. Последије два мјесеца добија се аутентичан производ, понос сваке херцеговачке куће.

Сир из мијеха у зрелој фази је у облику неправилних комадића различитих величина. Има снажну арому и јак укус, те стога за њега кажу да "није за свакога".

Он је крајем прошле године представљен на Фестивалу сира у Италији. Овом приликом овај сир је привукао пажњу Бабс Перкинс из САД, која годинама истражује традиционалне начине припремања хране.

Организација "Слоу фуд" убрлила је овај сир на листу аутохтоних производа који не постоје нигдје другдје на свијету.

ЧУВА СЕ ДВА МЈЕСЕЦА У ОВЧИЈОЈ КОЖИ

"ШАРЕНА ЛЕЉА": Пословна филозофија породице Пепић из Бањалуке

КРУНА ПРОЈЕКТА УЉЕ ОД ЛЕШНИКА

ПРОИЗВОДИ
У ЛУКСУЗНОМ
ПАКОВАЊУ

Одлучили смо да будемо другачији и да не продајемо само љешник у ринфузи. Одлучили смо да продајемо бренд и емоцију, каже Пепић

Узгој љешника, након малина и смиља, постаје све популарнији међу становништвом Српске. Међу онима који су се одлучили баш за љешнике

су и супружници Синиша и Слађана Пепић из Бањалуке који су прије шест година засновали малу породичну плантажу у селу Пискавица код Бањалуке.

Синиша, који је доктор пословне администрације и бави се пружањем консултантских услуга, и његова супруга Слађана, дипломирани инжењер грађевинарства, у посао са љешњацима ушли су без икаквог почетничког знања, вођени жељом да на овај начин обезбиједу себи

додатан извор прихода.

- Када смо супруга и ја прије шест година засновали породичну плантажу љешника, само смо хтјели да имамо нешто своје. Оног тренутка када је плантажа почела да даје плодове дошло је и вријеме одлуке како и шта даље. Одлучили смо да будемо другачији и да не продајемо само љешник у ринфузи. Одлучили смо да продајемо бренд емоцију - каже Пепић.

До -

даје да се њихов мали засад налази у родном селу Слађаниног оца, удаљеном око 20 километара од Бањалуке. Простире се на једном хектару и тренутно броји 440 садница љешника.

Истиче да он и супруга у посао нису кренули тек тако, непромишљено и без икакве припреме. Од самог почетка имали су стручну подршку агронома.

- Ова производња је веома захтјевна и морате јој се

По хектару 3.500 евра

Онима који евентуално желе да се такође опробају у овом послу савјетује да је најбитније да на самом почетку однесу узорке тла у надлежни институт на испитивање. Тек након добијања резултата анализе земљишта и препорука стручњака могу приступити припреми тла и ограђивању будуће плантаже. Ова инвестиција обично премашује износ коштања саме саднице. Како каже, иницијална улагања по хектару плантаже, из његовог искуства, износила су око 3.500 евра.

посветити на адекватан начин. Посетовали смо сва правила струке. За ових шест година схватили смо да, без обзира на све, најбоље учимо радећи - каже Пепић.

С обзиром на то да засад тек у шестој години достиже 80 одсто свог потенцијала, а у седмој 100, Пепићи су тек сад ушли у прве године озбиљнијег приноса. На јесен улазе у седму годину и очекују да ће просјечан принос по једној лијесци бити и до десет килограма. За сада имају идеју за три производа.

НА ПЛАНТАЖИ ПОСАДИЛИ 440 САДНИЦА

- Први је љешник у љусци. Пластиран на такав начин у малопродаји, он носи и емоцију која нам је најважнија. Враћа нас у дјетињство када су нам бака и деда туцали љешнике испред куће на селу. Производ је упакован у врећицу од висококвалитетног платна, а одлука да га тако пакујемо донесена је зато да амбалажа не би била бацана, већ да је купци користе за друге потребе. Други производ је језгра, а трећи хладно цијеђено уље љешника - објашњава Пепић.

Производњу уља планирају да започну током јесењих мјесеци, након набавке неопходне опреме. То ће бити њихов најпрестижнији производ, профитна база и у сваком погледу, истиче овај предузетник, круна пројекта.

Како каже, свој бренд су назвали "Шарена љеља", јер тај назив симболизује различите сорте на њиховој плантажи које заједно теже томе да задовоље и најзахтјевнијег конзумента.

Додаје да је "Шарена љеља" замишљена као ексклузивни производ и остаје бренд у ограниченој количини и луксузном паковању.

Узгаја више од 30 сорти папричица

Д

раган Поповић из Бањалуке, по занимању грађевинац, запослен у угости-
тељству, покренуо је љуту причу из Кра-
јине.

- Ово је хоби и други посао, за који желим једног дана да постане примарни. "Чили попс" је регистрован у августу 2019. године и настао је из моје идеје и хира. Моји су рецепти и сам кувам. Али, нема шансе да бих ово успио сам. Ми смо једна мала и млада занатска радионица љутих производа - прича Поповић.

Од сјемена па до готовог соса пут је веома дуг. Драгану помажу дјевојка, родитељи и другари. Плани су дугорочни, идеја је да овај мали занатски посао прерасте у породични бизнис.

**ПРОИЗВОДИ
СЕ МОГУ НАЋИ
У "КРАЈИШКОЈ КУЋИ"**

- Одувијек сам волио експериментисати са храном коју правим за себе или укућане. Осим тога волим да користим разне зачине, да комбинујем екзотичне укусе и наравно да је то све заљућено. Користио сам разне комерцијалне љуте производе и онда сам једноставно одлучио да покушам и ја да направим неки љути сос. Прије шест, седам година сам посадио прве папричице у мамином врту и једноставно сам се заљубио у те екзотичне биљке - открива Поповић своје прве кораке.

Са првим зрелим плодовима почело је експериментисање. Читање разне литературе, учење о кувању, пастеризовању...

Након неколико година праксе стигао је до жељених укуса.

- Од првог дана сам био свјестан да само квалитетан производ може опстати и први корак је био да узга-

Драган Поповић хоби претворио у породични бизнис

ЉУТИ БРЕНД ИЗ ЉУТЕ КРАЈИНЕ

У понуди се налазе сосови од љуте паприке, али и они којима додајемо јабуково сирће, мед или бијели лук, али и боровницу, вишње и суве шљиве, каже Поповић

јамо своју сировину. Љуте папричице узгајамо сами на нашем породичном пољопривредном газдинству на обронцима планине Козаре. Комплетан процес пролазимо и контролишемо, од осемењавања па до готовог плода. Узгајамо више од 30 сорти папричица - каже он.

Ове године засадили су око двије хиљаде садница и тридесетак сорти, неколико домаћих и већину

екзотичних врста папричица.

- Екзотичне сорте се протежу од благо љутих до екстремно и много су ароматичније од домаћих врста - објаснио је Поповић.

Љуте папричице су отпорне биљке, али временске прилике у нашим крајевима су прилично нестабилне па их је потребно заштити мрежом за засјену од града, а дио иде у пластеник. Онда слиједи пе-

"КИДАЛИЦА"

Интересантна имена производа настају прилично спонтано, прича Драган и додаје да је идеја да имају неке асоцијације на сос и да буде занимљиво. Тако су настали и називи "кидалица", "побланос", "вишња сос", "црвени сос", "сусамица", "баба рога", "боровница сос", "папригано", "наранџеро", "крајиска љутица", "љути колугићи".

риод борбе са коровом, вјетром, сунцем, кишом и наводњавањем.

Производи "чили попс" се протежу од благо до екстремно љутих. Сосови заузимају већи дио асортимана, али ту су и укисељени производи и неколико врста сушене паприке.

- Неким нашим рецептима желимо да отворимо границе укуса, тако да код нас можете пронаћи класичне ферментисане сосове од љуте паприке, сосове у које се додаје јабуково сирће, мед или бијели лук, али и са боровницама, вишњама и сувим шљивама - каже овај млади предузетник.

Куповина ових производа се може обавити наруџбама путем друштвених мрежа, у појединим бањалучким маркетима, а онедавно и у "Крајишкој кући".

Власник имања Раде Радаковић пчеларством се бави више од 20 година и прва искуства са апи коморама стекао је у Словенији, гдје је десет година испитивано њихово дејство

У Горњој Драгогињи код Приједора отворена је прва апи комора у козарачко-приједорској регији, односно пета у Републици Српској, уз помоћ Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде Српске.

Представник министарства Данијел Егић рекао је да је познато да је добробит од пчела многу струка и да је, када се говори о апи комори, заправо ријеч о удисању паре из кошнице која поспјешује лијечење астме, мигрене и других болести.

- Инхал-центар "Радаковић" прилагођен је и дјеци, а не само одраслима. Овакви садржаји обично иду уз сеоски туризам и заједно развијају рурална подручја - рекао је Егић новинарима.

Власник имања Раде Радаковић пчеларством се бави више од 20 година и прва искуства са апи коморама стекао је у Словенији, гдје је десет година испитивано дејство апи комора и гдје су дошли до резултата да је више од 90 одсто корисника апи терапија побољшало своје здравствено стање.

- Апи коморе помажу код бронхитиса, астме, стреса, псоријазе, а и онај ко је алергичан на пчелињи убуд није алергичан на удисање из кошнице. У комори се сједи и ту су пумпе које вуку ваздух из кошнице и то се удише 20 минута, па 20 минута паузе, па 20

ПЧЕЛАРСТВО: НА ОБРОНЦИМА КОЗАРЕ ИЗГРАЂЕН ИНХАЛАЦИОНИ ЦЕНТАР

Отворена још једна апи комора у Српској

**ПОМАЖУ
КОД АСТМЕ,
СТРЕСА И
ПСОРИЈАЗЕ**

да је терапија код њега до сада користило око 300 људи, те истиче да се резултати ових терапија могу очекивати након мјесец дана и оптималних од 15 до 20 инхалација.

- Долазили су људи који су једва дисали, као и људи који се 20 година боре са тешким мигренама - додао је Милојевић.

Иначе, прву овакву комору у Српској отворио је пчелар Миле Милојевић у Первану код Бањалуке.

**НАЈДАЉЕ ОТИШЛИ
БУГАРИ, НИЈЕМЦИ
И АУСТРИЈАНЦИ**

Нешто касније и у Доњој Трнови код Угљевика, у пчелињаку породице Тешић, отворена је још једна апи комора, којом је и грађанима из сјевероисточног дијела омогућена љековита инхалација ваздухом из кошнице.

На балканским просторима ову врсту лијечења до сада су практиковали једино Словенци, а у Европи су најдаље отишли Бугари, Нијемци и Аустријанци.

минута удисања. Препоручује се од 10 до 15 третмана - појаснио је Радаковић.

Предсједница Удружења за помоћ обољелима од астме "Анемона" Приједор Илинка Мацура рекла је да је природа у Горњој Драгогињи фантастична, да се имање налази на обронцима Козаре и да ту дјеца заиста дишу.

- Инхалациони центар или апи комора за астматичаре је нешто изузетно добро и драго ми је што су људи препознали да ово може помоћи обољелима од астме - рекла је Мацура.

Миле Милојевић из Первана код Бањалуке, који води апи комору већ четврту годину, каже

